

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Nowy europejski Bauhaus: piękno, zrównoważoność, wspólnota

(2022/C 301/04)

Sprawozdawca:	Kieran MCCARTHY (IE/EA), członek zgromadzenia lokalnego: rada miasta Cork
Dokument źródłowy:	Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Nowy Europejski Bauhaus – piękno, zrównoważoność, wspólnota” COM(2021) 573

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR)

Wprowadzenie nowego europejskiego Bauhausu

1. Z zadowoleniem przyjmuje interdyscyplinarną inicjatywę Komisji Europejskiej w sprawie nowego europejskiego Bauhausu (NEB), która przyczynia się do realizacji Europejskiego Zielonego Ładu dzięki dodaniu istotnego wymiaru kulturowego i zbliżeniu do obywateli. NEB czyni to poprzez tworzenie pięknych, zrównoważonych i sprzyjających włączeniu społecznemu przestrzeni i miejsc, produktów i sposobów życia, które ułatwiają tworzenie partnerstw oraz przynoszą korzyści z rekonfiguracji środowiska i transformacji z wykorzystaniem konkretnych doświadczeń na szczeblu lokalnym.
2. Uznaje entuzjazm i wsparcie dla NEB ze strony wielu zwolenników, podmiotów, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, sieci, wspólnot, regionalnych centrów i platform oraz żywych laboratoriów, a także odnotowuje zainteresowanie stymulowaniem kreatywności i działania w tej dziedzinie, jak również kształtowanie i łączenie wartości i zasad przyszłego Bauhausu oraz udział w nich.
3. Z zadowoleniem przyjmuje uznanie roli władz lokalnych i regionalnych we wdrażaniu zasad NEB, gdyż samorządy są dobrze przygotowane do wniesienia wkładu w kształtowanie polityki i wdrażania Bauhausu zgodnie z zasadą pomocniczości.
4. Uważa, że w całej UE miasta i regiony przewodzą rozwojowi opartemu na kulturze oraz że poziom lokalny i regionalny ponosi kluczową odpowiedzialność za zrównoważoną politykę miejską, regionalną i kulturalną. W związku z tym demokratycznie wybrane przedstawicielki i przedstawiciele szczebla lokalnego i regionalnego odgrywają kluczową rolę w zwiększeniu dostępności NEB i zaangażowaniu społeczeństwa w proces transformacji, aby przyspieszyć wdrażanie Bauhausu.
5. Zdecydowanie popiera NEB jako kluczową okazję do wykorzystania potencjału twórczego regionów i gmin, a tym samym do stworzenia akceptowanych i zrównoważonych rozwiązań, które zapewnią powodzenie Zielonego Ładu.
6. Uznaje interdyscyplinarny charakter NEB, który wpisuje się w szereg programów i komponentów finansowania UE. Wskazuje jednak, że konieczne będzie dalsze zaangażowanie obecnych i przyszłych partnerów.
7. Potwierdza pierwszą kluczową zasadę NEB popierającą podejście wielopoziomowe i ukierunkowane na konkretny obszar. Zwraca uwagę, że zmiany dokonują się na szczeblu lokalnym i regionalnym, gdzie ugruntowana jest również idea obszaru.

8. Z zadowoleniem przyjmuje to, że zgodnie z wizją Komisji obszary wiejskie powinny być reprezentowane w NEB. Różne deklaracje ⁽¹⁾ i pakt na rzecz obszarów wiejskich stanowią ramy dla przyszłości polityki i działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w Europie oraz są kluczowym narzędziem, dzięki któremu NEB może łączyć się z obszarami wiejskimi. Obszary te mogą zostać określone jako „obszary próbne” w ramach projektów transformacyjnych na małą skalę.

9. Podkreśla, że NEB może stać się ważnym instrumentem odbudowy, zapewniającym miejsca pracy na szczeblu lokalnym i sprzyjającym zmianie sposobu myślenia w kierunku zrównoważonego i wydajnego planowania terytorialnego, co wpłynie na zachowania społeczne i mobilność oraz przyczyni się do ich poprawy.

Kwestie budzące obawy

10. Jest zaniepokojony tym, że komunikat nie wyjaśnia, jak należy zapewnić zaangażowanie władz lokalnych i regionalnych. Wzywa do przedstawienia konkretnych propozycji dotyczących włączenia samorządów oraz KR-u we wdrażanie tej inicjatywy przy jednoczesnym uwzględnieniu równowagi geograficznej, co pozwoli na reprezentację władz lokalnych i regionalnych z całej UE.

11. Podkreśla, że KR, wraz z innymi instytucjami UE, powinien być częścią wspomagającej sieci kluczowych partnerów NEB, którzy opracują i przetestują politykę i instrumenty finansowania.

12. Wzywa do zaangażowania KR-u i innych instytucji UE w obrady okrągłego stołu wysokiego szczebla poświęconego europejskiemu Bauhausowi.

13. Zwraca uwagę, że zasady pomocniczości i proporcjonalności określają, na jakim szczeblu UE i państwa członkowskie będą korzystać z narzędzi politycznych i środków legislacyjnych zaproponowanych z myślą o wdrażaniu NEB.

14. Podkreśla, że pandemia COVID-19 będzie nadal istotnym czynnikiem w perspektywie średnio- i długoterminowej i że należy to uwzględnić we wdrażaniu NEB. Odnotowuje, że realizując założenia Bauhausu, trzeba także uwzględnić negatywny wpływ pandemii na skalę ubóstwa, kwestie społeczne i zatrudnienie.

15. Wzywa Komisję do zadbania, by władze lokalne i regionalne znalazły się w centrum strategii i mogły liczyć na pomoc techniczną, odpowiednie finansowanie i elastyczność. Powodzenie NEB będzie zależało od trwałości i wykonalności, z uwzględnieniem różnic między obszarami wiejskimi a miastami.

Finansowanie nowego europejskiego Bauhausu

16. Wzywa do przydzielenia na szczeblu lokalnym i regionalnym wystarczających środków z budżetów państwowych i programów polityki spójności UE. Niemniej apeluje o dążenie do równowagi między kreatywnymi synergiami w ramach komponentu kulturowego NEB a parametrami programów finansowanych przez UE.

17. Sądzi, że można by wykorzystać dodatkowe fundusze na pokrycie kosztów pomocy zewnętrznej, aby wesprzeć wymianę wiedzy i zbadać kompetencje obecnego personelu sektora publicznego w ramach wzajemnej i płynnej wymiany z podmiotami prywatnymi, lokalnymi i trzecimi.

18. Uważa, że wcześniejsze doświadczenia, nagrody i zasoby skoncentrowane na jakości, estetyce i kwestiach społecznych w obiegu zamkniętym mogłyby stanowić zachętę dla inwestorów i podmiotów finansowania społecznościowego.

19. Apeluje o ustanowienie partnerstw publiczno-prywatnych i inwestycje w szerszym obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego, do czego zachęcono w weneckim wezwaniu do działania *Europa Nostra* ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Jak np. deklaracja Cork 2.0 z 2016 r. pt. *Lepsze życie na obszarach wiejskich*.

⁽²⁾ *Weneckie wezwanie do działania: Ku nowemu renesansowi w Europie* ma na celu „zapewnienie ściślejszej i silniejszej synergii między środowiskiem biznesu a szerokim ekosystemem kulturowym, dziedzictwem i sektorem kreatywnym, między innymi poprzez wzmocnienie strategicznego sojuszu między europejskim ruchem na rzecz dziedzictwa a Europejskim Bankiem Inwestycyjnym i jego instytucją”.

20. Zwraca uwagę, że Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności jest również okazją do wspierania NEB w państwach członkowskich i na poziomie władz lokalnych.

21. Zwraca uwagę, że NEB powinien być dostosowany do wieloletnich ram finansowania na lata 2021–2027 i Europejskiej inicjatywy miejskiej i że należy udostępnić odpowiednie finansowanie w celu pokrycia kosztów operacyjnych władz lokalnych i regionalnych wnoszących wkład w Bauhaus. Wzywa do wykorzystania ambitnych planów działania na rzecz wdrożenia NEB w ramach celów zrównoważonego rozwoju.

22. Wnosi, aby podczas opracowywania i wdrażania strategii, projektów i działań w kontekście NEB uwzględniano równowagę geograficzną oraz różnorodność klimatyczną, gospodarczą, społeczną i kulturową UE, a także możliwości finansowania i przydział funduszy, przy czym jednym z kluczowych celów powinna pozostać spójność terytorialna.

Wskaźniki

23. Zaznacza, że władze lokalne i regionalne powinny, w granicach swoich kompetencji, monitorować, w jakim stopniu rządy krajowe wykorzystują NEB w różnych programach, narzędziach i procedurach, i oczekuje, że Komisja Europejska przedstawi jasne wskaźniki takiego monitorowania.

24. Wyraża zaniepokojenie brakiem wskaźników w obecnym cyklu finansowania UE (2021–2027), gdyż stanowi to zmarnowaną szansę na pomiar sukcesu.

25. Uważa, że podstawowe zasady NEB powinny zostać opracowane we współpracy z władzami lokalnymi i regionalnymi i być uwzględniane jako kryteria jakości unijnych programów finansowania mających bezpośredni lub pośredni wpływ na środowisko zbudowane, rozwój obszarów miejskich i wiejskich, dziedzictwo kulturowe i krajobrazy kulturowe.

26. Sugeruje utworzenie regionalnej tablicy wyników NEB w celu ustanowienia silnej regionalnej polityki monitorowania, która zagwarantuje wdrażanie Bauhausu na wszystkich szczeblach oraz zgodność inwestycji regionalnych z zasadami NEB.

27. Zauważa, że władze lokalne i regionalne są odpowiedzialne za dużą liczbę lokalnych budynków publicznych i miejskich przestrzeni publicznych oraz odgrywają ważną rolę regulacyjną i finansową w ich renowacji. W związku z tym powinny się one skupić na wskazaniu wąskich gardeł regulacyjnych oraz sprzyjać uproszczeniu regulacji i opracowaniu nowego podejścia w tym zakresie.

28. Podkreśla, że KR jest zaangażowany w opracowywanie i wspieranie strategii w zakresie klimatu, energii i środowiska na szczeblu lokalnym i regionalnym. Grupa robocza „Zielony Ład w terenie” mogłaby zostać wykorzystana do promowania zasad NEB i monitorowania ich powodzenia.

29. Podkreśla, że kluczowe znaczenie ma dialog między władzami lokalnymi i regionalnymi na temat otwartych innowacyjnych koncepcji i procesów, interdyscyplinarnych sposobów podejścia i kompetencji. Powinno to obejmować NEB w ramach platformy wymiany wiedzy KR-u (KEP), program Science Meets Regions (Spotkania świata nauki z regionami) oraz projekty współpracy finansowane z innych programów UE.

30. Podkreśla, że NEB powinien promować równouprawnienie płci. Równość płci powinna być kryterium przekrojowym oraz silnym i niezbędnym czynnikiem trwałego i wyważonego rozwoju polityki spójności.

Festiwal NEB, nagrody i koncepcja laboratorium

31. Z zadowoleniem przyjmuje pierwszą nagrodę nowego europejskiego Bauhausu i proponuje określenie synergii z istniejącymi nagrodami w dziedzinie mieszkalnictwa, dziedzictwa kulturowego, współczesnej architektury i krajobrazów. Wzywa również do dzielenia się dobrymi praktykami z przebiegu Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018.

32. Uznaje utworzenie europejskiej pieczęci doskonałości za pierwszy krok w kierunku koncepcji znaku jakości NEB, ale obawia się, że obywatele mogą oczekiwać, iż znakowi NEB będzie towarzyszyć finansowanie. Stosowanie specjalnego znaku można by uznać za konkretny wkład KR-u w rozwój inicjatywy NEB, gdyż apelował o to już w 2021 r.

33. Z zadowoleniem przyjmuje laboratorium NEB i jego metodykę współtworzenia, ale zwraca się o dalsze informacje na temat jego funkcjonowania oraz o aktywny udział KR-u w laboratorium NEB i zarządzaniu nim.
34. Apeluje, by laboratorium testowało wyniki i działania wybrane do pierwszej nagrody. Mogłoby także przyspieszyć ich wdrażanie oraz uczynić z nich prototypowe projekty.
35. Jest gotowy współpracować z rządami krajowymi za pośrednictwem sieci regionalnych centrów KR-u nad rozwinięciem „poetek doświadczalnych” w obszarze regulacji i testowaniem nowych rozwiązań regulacyjnych.
36. Zauważa, że NEB powinien skorzystać z istniejących dobrych praktyk w miastach i regionach UE oraz stworzyć publicznie dostępną platformę zasobów.
37. Z zadowoleniem przyjmuje festiwal NEB jako konkretny i widoczny sposób dalszego wspierania zaangażowania władz lokalnych i regionalnych oraz obywateli, jak też prezentowania projektów na szczeblu lokalnym i regionalnym.
38. Podkreśla udane działania w kontekście URBACT, Europejskiej współpracy terytorialnej (EWT) i programu „Horyzont 2020” na rzecz opracowania skutecznych interaktywnych narzędzi, które powinny być wykorzystywane w stosownych przypadkach.
39. Zwraca uwagę, że NEB powinien zostać powiązany z misjami programu „Horyzont 2020”, zwłaszcza w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu oraz neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast.
40. Przypomina o ewentualnej korzyści z wykorzystania instrumentu europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) na potrzeby projektów wielopoziomowego sprawowania rządów obejmujących kilka krajów lub euroregion.
41. Zauważa, że NEB łączy trzy filary agendy miejskiej UE (lepsze stanowienie prawa, lepsze finansowanie i lepsza wiedza ⁽³⁾) i dąży do ich realizacji.
42. Odnotowuje trwające innowacyjne działania miejskie (Laboratorium Miejskie Europy) oraz zbliżającą się Europejską inicjatywę miejską. Wzywa do powiązania NEB z partnerstwami w ramach agendy miejskiej UE, ponieważ w ramach tej agendy od prawie czterech lat pracuje się nad koncepcjami związanymi z Zielonym Ładem i Bauhausem.
43. Uważa, że NEB ma do odegrania rolę we wdrażaniu karty lipskiej z 2021 r. i deklaracji z Lublany z 2021 r., w których wzywa się do przyjęcia zintegrowanego podejścia, podejścia ukierunkowanego na konkretny obszar, wielopoziomowego sprawowania rządów, uczestnictwa i metod współtworzenia.
44. Sądzi, że Europejskie Stolicy Kultury, Europejskie Stolicy Innowacji, Europejskie Stolicy Młodzieży i Zielone Stolicy Europy mogą odegrać istotną rolę w propagowaniu NEB.
45. Z zadowoleniem przyjmuje ustanowienie krajowych punktów kontaktowych NEB i apeluje, by ściśle współpracowały z władzami lokalnymi i regionalnymi oraz innymi zainteresowanymi stronami, w tym ze społeczeństwem obywatelskim, dzięki czemu ruch NEB będzie mógł nadal rozwijać się w sposób oddolny.
46. Proponuje stworzenie programu szkoleniowego dla 100 zainteresowanych miast w oparciu o zasady NEB. W tym celu można by wykorzystać metodologię programu „Cyfrowe miasta” lub program „100 inteligentnych miast” i jego koncepcję rynku.

Projekty dotyczące środowiska zbudowanego, architektury i renowacji

47. Podkreśla, że środowisko zbudowane jest odzwierciedleniem społeczności, a odpowiedzialność za jego ogólną jakość spoczywa w rękach organów sektora publicznego i zainteresowanych stron, w tym społeczeństwa obywatelskiego, działających w ścisłej współpracy ze społeczeństwem.

⁽³⁾ Jak określono w pakcie amsterdamskim.

48. Zwraca uwagę, że bogate i zróżnicowane dziedzictwo kulturowe i architektoniczne Europy jest ważnym punktem odniesienia dla jakości naszego środowiska zbudowanego – pod względem zarówno odbioru ze strony użytkowników, jak i wartości dóbr materialnych.
49. Z zadowoleniem przyjmuje to, że NEB uznaje kluczową rolę miejskiego planowania przestrzennego w osiągnięciu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.
50. Docenia, iż NEB dostrzega potrzebę wspólnego dążenia do wysokiej jakości architektury. Będzie to wymagało podnoszenia świadomości, rozpowszechniania informacji oraz promowania roli kultury i dziedzictwa kulturowego, wysokiej jakości architektury i środowiska zbudowanego.
51. Podkreśla, że Komisja powinna pomóc sektorowi budowlanemu w rozwiązaniu problemu nierównoważonego wykorzystania zasobów i odpadów oraz w promowaniu obiegu zamkniętego, ze szczególnym uwzględnieniem ponownego użycia i recyklingu materiałów. Można to osiągnąć poprzez zlikwidowanie luk w wiedzy i umiejętnościach oraz cyfryzację projektowania.
52. Zauważa, że NEB może ograniczyć biurokrację w celu ułatwienia renowacji i zwiększenia jej opłacalności. Sprostanie wyzwaniom związanym z modernizacją bardzo starych budynków i dziedzictwa kulturowego wymaga usług architektów i innych ekspertek i ekspertów, a także wysoko wykwalifikowanych rzemieślniczek i rzemieślników (*).
53. Zdecydowanie stwierdza, że władze lokalne i regionalne odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu, by renowacja budynków była zgodna z planowaniem przestrzennym i urbanistycznym, promowała politykę przeciwdziałania wyludnianiu oraz przestrzegała kryteriów sprawiedliwości społecznej i poszanowania środowiska naturalnego. Zwraca uwagę, że metody stosowane przez państwa członkowskie w odniesieniu do fali renowacji nie mogą podważać tej podstawowej roli koordynacyjnej.
54. Ponownie apeluje o to, by europejski semestr w większym stopniu uwzględniał kwestie miejskie. Koordynacja polityki gospodarczej i społecznej w UE musi obejmować przystępne cenowo mieszkania, kwestię nierówności i inwestycje długoterminowe.
55. Z zadowoleniem przyjmuje narrację NEB dotyczącą poszukiwania rozwiązań umożliwiających dostęp do przystępnych cenowo i godnych warunków mieszkaniowych, zwłaszcza dla młodych ludzi i innych słabszych grup społecznych.
56. Podkreśla, że NEB musi być powiązany z planem działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych i deklaracją ze szczytu społecznego w Porto w 2021 r., aby przyczynić się do refleksji na poziomie europejskim na temat socjalnych i przystępnych cenowo mieszkań po pandemii COVID-19.
57. Wzywa do promowania synergii między sztuką, architekturą, krajobrazem i architekturą wewnętrzną, planowaniem przestrzennym, projektowaniem i rzemiosłem, a także do propagowania innowacyjnych modeli szkoleniowych dla architektów i innych specjalistek i specjalistów.
58. Wzywa do zaangażowania się w europejski program na rzecz umiejętności, aby za pośrednictwem NEB wspierać i pozwolić lepiej zrozumieć regionalne potrzeby i możliwości związane z umiejętnościami w dziedzinie urbanistyki, budownictwa i zrównoważonego wykorzystania zasobów budowlanych, a także aby ograniczyć migrację wykwalifikowanej siły roboczej, która mogłaby doprowadzić do skurczenia się lokalnej gospodarki pod względem produkcji. W tym względzie istotną rolę odgrywa Europejska agenda cyfrowa, ponieważ technologia cyfrowa może dawać obywatelom możliwości współtworzenia własnego otoczenia i jest niezwykle ważnym narzędziem na wszystkich etapach opracowywania inicjatyw NEB.
59. Apeluje, aby NEB angażował się we wcześniejsze partnerstwa w ramach agendy miejskiej UE, zwłaszcza w odniesieniu do zdolności w zakresie działań w dziedzinie klimatu, wniosku dotyczącego ekologizacji miast oraz wykorzystania przestrzeni publicznej. Szczególnie istotne są partnerstwa na rzecz zrównoważonego użytkowania gruntów i rozwiązań opartych na przyrodzie, gospodarki o obiegu zamkniętym oraz kultury i dziedzictwa kulturowego.
60. Zaznacza, że NEB jest silnym narzędziem umożliwiającym odblokowanie inicjatyw gospodarki społecznej, ponieważ opiera się na współpracy i zaangażowaniu obywatelskim. Takie inicjatywy wzmacniają spójność społeczną, gospodarczą, terytorialną i kulturową oraz zwiększają poziom zaufania na szczeblu lokalnym w całej UE.

(*) Zgodnie z zieloną księgą *Europa Nostra* dotyczącą dziedzictwa europejskiego.

Zasady jakości dziedzictwa kulturowego

61. Popiera dokument *Europa Nostra* pt. „Weneckie wezwanie do działania: Ku nowemu renesansowi w Europie” oraz deklarację w sprawie wspólnego dziedzictwa i pamięci.
62. Wzywa do określenia synergii między zasadami jakości Davos Baukultur, NEB i europejskimi zasadami jakości dla finansowanych przez UE interwencji mających potencjalny wpływ na dziedzictwo kulturowe, a także do włączenia tych synergii do głównego nurtu wszystkich europejskich strategii politycznych i programów finansowania.
63. Jest zdania, że dziedzictwo kulturowe to zasadniczy wymiar NEB. Fala renowacji powinna mieć „duszę” i tożsamość, a jednocześnie promować całościowe podejście do tego, w jaki sposób chcemy rozwijać nasze miasta i regiony.
64. Apeluje, by umożliwić KR-owi współpracę z zainteresowanymi stronami w celu promowania nagrody NEB i nagrody dla burmistrzynie czy burmistrza roku w obszarze dziedzictwa „Heritage Mayor of the Year”.
65. Wzywa do ścisłego powiązania kwestii dziedzictwa kulturowego i Europejskiego Zielonego Ładu, do czego wezwano w zielonej księdze w sprawie dziedzictwa kulturowego UE ⁽⁵⁾.
66. Zgadza się, że należy mobilizować fundusze publiczne na strategię ekologiczną opartą na kulturze za pośrednictwem projektów pilotażowych i inicjatyw NEB dotyczących kluczowych aspektów kulturowych transformacji ekologicznej i z uwzględnieniem różnych zdolności społeczności lokalnych i regionów.

Wnioski

67. Zwraca się do Komisji Europejskiej o ustanowienie lepszych powiązań między NEB a istniejącymi ramami koncepcyjnymi, estetycznymi i ukierunkowanymi na projektowanie oraz ramami związanymi z kulturą. Przełożyłoby to zasady na działania i umożliwiło NEB wykorzystanie potencjału władz lokalnych i regionalnych w zakresie dziedzictwa twórczego, kulturalnego i kulturowego w celu renowacji i rewitalizacji dzielnic w całej UE. Proponuje zatem stworzenie systemu bonów Laboratorium NEB, w ramach którego zainteresowane miasta i regiony mogłyby otrzymać bon, który uprawniałby je do uzyskania niezbędnego wsparcia w organizacji laboratorium NEB w ich okręgu wyborczym. Warunki otrzymania takiego bonu byłyby następujące: 1) laboratorium NEB powinno wypełniać zadanie „współtworzeni[a], prototypowani[a] i testowani[a] narzędzi, rozwiązań i działań w ramach polityki, które ułatwią transformację w praktyce” oraz 2) wyniki prac laboratorium NEB powinny zostać przedstawione radzie regionalnej lub miejskiej.
68. Wzywa do określenia synergii między inicjatywą NEB a procesami angażującymi ludzi w Europie (takimi jak Konferencja w sprawie przyszłości Europy) oraz strategiami i planami działania promującymi jakość architektoniczną i estetyczną (np. fala renowacji agendy miejskiej UE).
69. Uważa, że NEB musi stać się prawdziwym ruchem angażującym władze lokalne i regionalne, a nie tylko kolejnym ogólnym projektem. Stworzenie europejskiego ekologicznego stylu życia ma kluczowe znaczenie dla wszystkich miast i mieszkańców UE. To ma być projekt dla wszystkich, a nie tylko dla nielicznych. Odpowiedzialność musi zaczynać się od jednostek na poziomie lokalnym i wykraczać poza duże obszary miejskie. Dostępność dla zwykłych ludzi i organizacji społeczeństwa obywatelskiego jest ważnym pozytywnym aspektem inicjatywy NEB. Aby projekt ten okazał się skuteczny, musi sprzyjać włączeniu społecznemu, kulturowemu i terytorialnemu.

Bruksela, dnia 27 kwietnia 2022 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów
Apostolos TZITZIKOSTAS

⁽⁵⁾ „Umieszczenie wspólnego dziedzictwa europejskiego w centrum Europejskiego Zielonego Ładu”, opublikowane przez *Europa Nostra*.